

Scandinavisch onderzoek naar het effect van voorzieningen voor jonge kinderen

Recent onderzoek uit de Scandinavische landen laat zien dat goede kinderopvangvoorzieningen voor jonge kinderen bijdragen aan de sociale en intellectuele ontwikkeling van kinderen.

DOOR: OLE HENRIK HANSEN - We weten minder over de invloed van kinderopvangvoorzieningen op kinderen onder, dan boven de drie jaar. In de Scandinavische landen is een start gemaakt met het inhalen van deze achterstand. Het laatste decennium hebben er een aantal onderzoeken plaatsgevonden naar kinderen in de leeftijd van nul tot drie jaar. Dit onderzoek laat duidelijk zien dat voorzieningen een positief effect hebben op de ontwikkeling van de jongste kinderen – mits ze van goede kwaliteit zijn. Een verblijf in een goede voorziening heeft positieve effecten op de zelfverzekerdheid, nieuwsgierigheid en motivatie om te leren van jonge kinderen en heeft daardoor een positieve invloed op de sociale en intellectuele ontwikkeling.

Mijn eigen onderzoek naar opvangvoorzieningen voor kinderen onder de drie jaar, uitgevoerd op negen Deense locaties, laat een significant verschil in kwaliteit zien in verder vergelijkbare organisaties. Kwaliteitsindicatoren worden gevormd door:

- reflectief leiderschap op basis van visie;
- een door alle medewerkers onderschreven pedagogische structuur die de dagelijkse activiteiten ondersteunt;
- kinderen die naar hun functionele capaciteiten in kleine groepjes zijn verdeeld;
- volwassenen die op de vloer zitten, dichtbij de kinderen, en zich kunnen verplaatsen in het perspectief van het kind.

We vonden dat kinderen in voorzieningen van zeer hoge kwaliteit 21 minuten per uur deelnemen aan interactie met een volwassene, met verschillende beurtwisselingen in hun dialoog. Bij kinderen in voorzieningen van lagere kwaliteit vond daarentegen maar drie minuten per uur interactie plaats, met gemiddeld maar drie beurtwisselingen in de dialoog. Dit kan betekenen dat kansarme kinderen, kinderen met speciale behoeften of kinderen uit een gezin waar volwassenen weinig aandacht tonen, aan onvoldoende interactiemomenten deelnemen, wat invloed zou kunnen hebben op de taalvaardigheid en het concentratievermogen.

Voorzieningen van zeer hoge kwaliteit werden ook gekarakteriseerd door het hebben van hoger opgeleid personeel, dat in staat is emotionele hechting en stabiliteit te bieden. Meer dan 50 procent van het personeel dat in Deense voorzieningen met jonge kinderen werkt, is volledig gekwalificeerd pedagoog, met een bachelor-diploma. In kwaliteitsvolle opvangvoorzieningen kunnen pedagogen kritisch reflecteren op hun eigen pedagogisch handelen. Ze bieden niet alleen een zorgzame omgeving maar ook educatieve activiteiten. Pedagogen hebben vanuit hun 3,5-jarige opleiding een goed begrip van en inzicht ontwikkeld in hun betekenis voor de ontwikkeling van het hele kind: verstand, lichaam, emotie, creativiteit en sociale identiteit en zij beheersen de relevante kennis.

In voorzieningen voor nul- tot driejarigen hebben pedagogen de verantwoordelijkheid voor niet meer dan drie kinderen onder de twee jaar of vier kinderen tussen de twee en de drie jaar (Broström, Heering, & Nielsen, 2010). Mijn studie wijst uit dat in kleinere groepen van kinderen die functioneren op hetzelfde niveau meer interacties en dialogen plaatsvinden en een sterkere basis bieden voor rollenspelen en het ontwikkelen van vriendschappen. In Noorwegen observeerde Greve (2009) dat kinderen in voorzieningen van hoge kwaliteit vriendschappen ontwikkelden die veel betekenis hebben voor de ontwikkeling van sociale en intellectuele vaardigheden, het verbeteren van emotionele kind-kind relaties.

Het perspectief van het kind

Zowel Scandinavisch als Angelsaksisch onderzoek toont de essentiële betekenis van personeel dat in staat is zich te verplaatsen in het perspectief van het kind en het kind in het middelpunt kan plaatsen – niet als object, maar als subject. Goede medewerkers in de kinderopvang hebben een luisterende rol, zijn betrokken en tonen verantwoordelijkheid. Het zijn gezaghebbende volwassenen die observeren hoe kinderen zich uiten en ontwikkelen. Hun rol is het kinderen de ondersteuning te bieden die zij nodig hebben om zelfverzekerde volwassenen te worden die actief participeren in de wereld en die voorbereid zijn op toekomstige uitdagingen (Hansen, 2010a; Lindahl & Pramling Samuelsson, 2002; Sommer, Samuelsson, & Hundeide, 2010).

Multi-disciplinair onderzoek

Recent multi-disciplinair onderzoek wijst uit dat de ontwikkeling en het leervermogen van jonge kinderen het resultaat zijn van een

complexe mix van biologische, sociale en culturele invloeden (Hansen, 2010b). Deze invloeden worden werkzaam in een proces dat nabijheid en empathie vereist. In dit proces moeten begeleiders in de voorzieningen voor jonge kinderen zich bewust zijn van hun betekenis als rolvoorbeeld. Door de interactie met de kindelijke vaardigheden en motivatie draagt de overdracht van sociaal-culturele waarden bij aan de ontwikkeling van kinderen. (Dahlberg & Moss, 2010; Dahlberg, Moss, & Pence, 2007).

Onderzoek in kindercentra wijst uit dat het kind eerder een rijkere taal zal ontwikkelen in een kindercentrum met een pedagogische benadering die hechting en empathie tussen kind en pedagoog bevordert. Ook ontwikkelen kinderen in deze kindercentra sociale vaardigheden die de vaardigheden overtreffen van kinderen die geen kindercentrum bezochten. Deze resultaten benadrukken het belang van bereflecteerde interactie tussen kinderen en pedagogen (Hansen, 2010b; Nielsen & Christoffersen, 2009).

Slechte kwaliteit in opvangvoorzieningen kan worden veroorzaakt door weinig of slecht opgeleid personeel, lage budgetten of ernstige sociale problemen tussen kinderen en ouders. Kindercentra die geen adequate en uitdagende pedagogische voorzieningen kunnen bieden, zullen de ontwikkelingsprocessen van het kind

niet in dezelfde mate kunnen ondersteunen als goede kindercentra.

Conclusie

De kwaliteit van een kindercentrum kan het verschil maken in de ontwikkeling van het jonge kind. Kinderopvang blijkt zowel de sociale als de cognitieve vaardigheden van kinderen te verbeteren. De huidige onderzoeksresultaten bevestigen dat de positieve effecten van kinderopvangvoorzieningen gedurende de hele kindertijd aanhouden. Zowel kinderen uit een stimulerende thuisomgeving als kinderen uit minder ondersteunende gezinnen hebben baat bij kinderopvang van goede kwaliteit, waarbij kinderen met een kansarme achtergrond het meeste baat hebben bij goede voorzieningen. Goede kinderopvang kan de sociale verbondenheid tussen kinderen onderling en tussen kinderen en begeleiders gebruiken om het potentieel van het kind te ontwikkelen en het taalniveau, het cognitieve bereik en de sociale vaardigheden van het kind uit te breiden. Het kind zal een zelfverzekerder individu worden en verrijkt worden door dit proces.

Ole Henrik Hansen is een PhD fellow aan de Deense School of Education, Universiteit Aarhus. E: olehenrikhansen@me.com

Literatuur:

- Dahlberg, G., & Moss, P. (2010). *Opening for change*. London: Routledge.
- Dahlberg, G., Moss, P., & Pence, A. R. (2007). *Beyond quality in early childhood education and care* (2. ed.). London: Routledge.
- Ellneby, Y. (2000). *Om børn og stress*. [Children and stress] Kbh.: Hans Reitzel.
- Sommer, D., Samuelsson, I. P., & Hundeide, K. (2010). *Child Perspectives and Children's Perspectives in Theory and Practice*. London: Springer.
- Sylva, K., Melhuis, E. C., Sammons, P., Siraj-Blatchford, I., & Taggart, B. (2004). *The Effective Provision of Pre-School Education (EPPE) Project: The final report*. London: DfES/Institute of Education, University of London.